

Linguistic Human Rights (LHRs) do they exist?/ Språkliga mänskliga rättigheter – finns de?

Fil.dr. Tove Skutnabb-Kangas, 21 februari 2020. www.Tove-Skutnabb-Kangas.org

Nu har Sverige börjat be om ursäkt för det som Sverige har gjort åt samerna. Vad med invandrarna? Och gör man i dag om samma misstag med asylsökare och deras barn? All allvarlig internationell forskning visar att modersmålsbaserad flerspråkig undervisning i skolan ger bättre resultat än assimilationsorienterad undervisning på ett dominerande språk, t.ex. svenska (subtraktiv undervisning, språkdränkingsprogram) (oberoende av om man har 1-2 timmars modersmålsundervisning i veckan – det hjälper psykologiskt men inte mycket när det gäller tankeverktygsdelen av språket, CALP, Cognitive-Academic Language Proficiency (logga in på Jim Cummins' hemsida om ni inte känner till begreppen BICS och CALP)). Detta har urfolk vetat i ca 270 år (Handsome Lake), empirisk erfarenhet i alla fall sedan 1880, och gedigen forskning i mer än 50 år. Vi har visat att nuvarande subtraktiva undervisning kan ur språklig, pedagogisk, psykologisk, kulturell, sociologisk, ekonomisk och politisk synpunkt (ännu inte juridiskt, men det kommer) ses som språkligt och kulturellt folk mord enligt definitioner av folk mord i Artikel 2 i FN's Folk mordskonvention från 1948. Om vi har tid, vill jag också tala om vilka språkliga mänskliga rättigheter som finns, och vilka borde finnas för att förhindra både språkligt och kulturellt folk mord, och brott mot mänskligheten i skolan. Annars, gå till min hemsida och läs mina 10 minuter på TESOL 2019, om lärarnas ansvar: <https://www.youtube.com/watch?v=IG-bW7oWErE>, och <https://www.tunngavik.com/files/2019/04/NuLinguicideReportFINAL.pdf>, Nunavut rapporten, samt Skutnabb-Kangas, Tove & Dunbar, Robert 2010 som kan laddas ner från min hemsida.

FN's Internationella **Konvention för att förhindra och straffa brottet folk mord** (E793, 1948) har fem definitioner av folk mord. De flesta människor tror att "folk mord" "endast" betyder ett FYSISKT dödande av folk. Det stämmer inte. Två av definitionerna av folk mord beskriver det som har skett (och fortfarande sker) i dagens utbildning av de allra flesta urfolk och många minoriteter. Folk mord är bl.a.:

Article II(e): '*forcibly transferring children of the group to another group*'; (att med tvång överflytta gruppens barn till en annan grupp)
Article II(b): '*causing serious bodily or mental harm to members of the group*'; (emphasis added). (att orsaka allvarlig fysisk eller mental skada till gruppens medlemmar; mina översättningar).

Utbildningssystem och massmedia är bland de allra viktigaste DIREKTA utövare av språkligt och kulturellt folk mord. Bakom dem finns världens ekonomiska, tekno-militära, sociala och politiska system.

DEFINITION: **ITM barn = Indigenous/ Tribal /Minority /Minoritised children**

Indigenous = urfolk (INTE urbefolkningar); *Tribal* = stam - används som den officiella beteckningen om urfolk i flera länder (Indien, Nepal, osv); också i ILO 169; *Minoritised* eller *minoriserad*: grupper som har blivit gjorda till minoriteter trots att de kanske antalsmässigt utgör en majoritet, i alla fall tillsammans. Exempel: många grupper i Afrika, ofta i länder där det inte finns någon antalsmässig majoritet.

De flesta ITM-barn i världen från språkliga minoriteter, såsom **döva** barn och **de flesta urfolksbarn** och många barn från dominerade grupper (t.ex. i Afrika) blir, (om de överhuvudtaget går i skola) undervisade **subtraktivt. SUBTRAKTIV undervisning, definition**: barn undervisas i språkdränkingsprogram. Undervisningsspråket är ett dominerande språk som ersätter deras modersmål. De lär sig det dominerande språket **på bekostnad av modersmålet**. Det som ITM barn borde ha är **ADDITIV undervisning**: ITM-barn undervisas mest på modersmålet (i alla fall 6, helst 8 år) och får bra undervisning i det dominerande språket som andraspråk. Alla ytterligare språk inlärs i tillägg till modersmålet. Additiv undervisning kan göra barn HÖGKLASSIGT TVÅ- ELLER FLERSPRÅKIGA. De lär sig både deras eget språk och andra språk bra.

Den subtraktiva undervisningen **ersätter barnens modersmål**

- Den kan döda språk.
- Den förhindrar ordentlig läs- och skrivkunnighet på hög nivå.
- Den förhindrar god skolframgång.
- Oftast underminerar den barns självkänsla, och identitet och tvingar dem ofta till assimilation.
- Den förhindrar elever från att få den kunskap och det kunnande som skulle motsvara deras infödda förmågor (capabilities, begrepp från ekonominobelpristagaren Amartya Sen). Detta behöver de för socioekonomisk rörlighet och demokratiskt deltagande i samhället. Assimilation är påtvingat, ensidigt, och subtraktivt. Integration är frivilligt, ömsesidigt, och additivt. **Subtraktiv undervisning deltar i språkligt folkmord enligt FN's folkmordsdefinitioner.**

När nuvarande samers föräldrageneration eller mor- och farföräldrageneration "valde" att INTE tala samiska till barnen, och "valde" att acceptera för dem undervisning på ett dominerande majoritetsspråk, var det i verkligheten en fråga om ett fritt val? Eller kan det kanske hellre beskrivas som berövande av deras språkliga och kulturella kapital? FN's 2004 *Human Development Report* binder samman kulturell frihet med språkliga rättigheter och mänsklig utveckling. De argumenterar att det "inte finns något mera verkningsfullt sätt att 'uppmuntra' individer till att assimilera sig till en dominant kultur än att ha ekonomiska, sociala och politiska vinster arbeta mot deras modersmål. Sådan assimilation har inte valts fritt om valet är mellan ens modersmål och ens framtid" (2004: 33). Detta stämmer fortfarande. "Begränsningar i människors möjligheter att använda deras eget språk – och [dels som ett resultat av detta] begränsade kunskaper i att tala det dominanta eller officiella nationella språket – kan utesluta människor från utbildning, politiskt deltagande och tillgång till rättvisa". Är/har språkbytesprocessen för nuvarande samiska barn, deras föräldrar och mor-farföräldrar (varit) "frivillig" eller inte? Sker det ett brott mot språkliga, kulturella och andra mänskliga rättigheter om utbildningssystemet tvingar ett barn att byta språk? Assimilationen har inte valts "fritt" om det inte finns alternativ att välja mellan och om man inte har kunskap om konsekvenserna. Vi kan endast tala om "val" 1. om det reellt finns (kvalitativt lika goda) alternativ att välja emellan, och 2. om barn och föräldrar har tillräckligt med forskningsbaserad kunskap om sannolika långtids-konsekvenser av de olika alternativen. Inget av detta har funnits eller finns för ITM-barn och föräldrar i Sverige.

Det finns i dag i Sverige väldigt få språkliga mänskliga rättigheter i utbildningen för ITM barn (t.ex. ingen rätt att få undervisning PÅ sitt eget språk), trots Barnkonventionen (art. 30). Läs också *The Economic, Social and Cultural Rights of Migrants in an Irregular Situation* (2014). New York & Geneva, UN Human Rights, Office of the High Commissioner.

En viktig orsak till varför vi bör arbeta för **språkliga mänskliga rättigheter** i utbildning, samt bibehållandet av alla världens språk är att kunna motarbeta språkligt folkmord. En annan orsak: urfolk och små lokala samhällen som har bott länge på samma plats har gedigen kunskap om hur den biologiska mångfalden (biodiversiteten) kan bibehållas, hur man kan leva utan att förstöra ekosystemen, och därför också hur man kan handskas med klimatkrisen. Denna kunskap är oftast mera omfattande och nyanserad än vad nuvarande västlig och annan naturvetenskaplig forskning har. Kunskapen är inkodad i deras språk. När språken blir mördade, försvinner den kunskapen också. Garanterandet av språkliga mänskliga rättigheter kunde, i tillägg till att bibehålla kunskap om att leva hållbart, vara ett sätt att

1. främja integration och försvara människor mot påtvingad assimilation; 2. främja positiv statlig politik gentemot minoritetsspråk; 3. förhindra språkligt folkmord; 4. främja bibehållande och vidareutveckling av världens språkliga och kulturella mångfald; 5. arbeta för att förhindra (i stället för att skapa) konflikter; och 6. främja självbestämmande.